

ХАТА-МУЗЕЙ КІНОФІЛЬМУ «ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ»

Оксана РИБАРУК

молодший науковий співробітник
Філії «Гуцульщина» ННДІУ

Анотація. У статті досліджено історію створення на Гуцульщині Хати-музею кінофільму «Тіні забутих предків».

Ключові слова: Гуцульщина, «Тіні забутих предків», актори-аматори, музей.

Українознавча картина України не може вважатися цілісною без національного кіномистецтва, яке є важливим складником української культури [1]. Особливе значення мають кінострічки Київської кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка, зйомки яких відбувалися в Українських Карпатах і, зокрема, на високогірній Верховинщині, що на Івано-Франківщині. Першим серед режисерів, які знімали кінострічки у цьому самобутньому етногеографічному центрі Гуцульщини, був видатний український кіномитець О. Довженко. Він ще до початку Великої Вітчизняної війни організовував тут проби для фільму про Олексу Довбуша.

У сучасній Верховині є затишний присілок Жаб'євський Потік із куполоподібною горою Глифа. Протягом 1950–1960-х років у цій місцевості із живописним етноландшафтом відбувалися зйомки трьох кінострічок Київської кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка: «Олекса Довбуш», «Тіні забутих предків» і «Анничка».

Роботу над історико-пригодницьким кінофільмом про легендарного ватажка гуцульських опришків «Олекса Довбуш» було завершено на початку 1959 р. Зйомки значної частини фільму відбувалися у хаті-гражді Дмитра і Настуні Генсецьких, що розташовувалася біля підніжжя гори Глифа. Режисер цього фільму – В. Іванов, оператор – В. Ілленко, в головних ролях знімалися актори А. Кочетков (Довбуш) і Н. Наум (Дзвінка), а в окремих епізодах і масових сценах – місцеві гуцули Верховинщини.

Наступною важливою подією в культурному житті Верховинщини стали зйомки тут Київською кіностудією художніх фільмів ім. О. Довженка кінострічки «Тіні забутих предків» за однойменною повістю М. Коцюбинського, що відбувалися в цьому районі протягом 1963–1964-х років. Режисер-постановник цього фільму С. Параджанов залучив до роботи над кінокартиною цілу плеяду талановитих українських митців. Творцями фільму були: автори сценарію І. Чендей та С. Параджанов, режисер В. Луговський, оператор Ю. Ілленко, художники Г. Якутович та М. Раковський, композитор М. Скорик, звукооператор С. Сергієнко. Головні ролі виконували кіноактори: І. Миколайчук (Іван), Л. Кадочникова (Марічка), Т. Бестаєва (Палагна), С. Багашвілі (Мольфар), М. Гринько, П. Єнгібаров, Н. Алісова, О. Гай, Н. Гнеповська і О. Райданов. До участі у зйомках багатьох епізодів кінофільму С. Параджанов запросив кілька десятків обдарованих акторським талантом гуцулів Верховинщини, які додали фільму гуцульської автентичності, передавши справжній дух давньої Гуцульщини. Завдяки цьому вдалося створити шедеврально український національний кінотвір про життя і культуру «старовіцьких» гуцулів [2].

Протягом півтора року, коли відбувалися зйомки, творча група проживала у Верховинському готелі та гуцульських оселях тамтешніх жителів. У старовинному дерев'яному будинку подружжя Петра і Євдокії Соруків, що розташований у присілку Жаб'євський Потік поблизу гори Глифа, проживали режисер-постановник фільму С. Параджанов, художник Г. Якутович та композитор М. Скорик. Упродовж всього періоду зйомок гостинна гуцульська хата Соруків стала справжньою творчою лабораторією, де гаряче обговорювалися усі етапи роботи над ним. Петро Сорук (Юроччін), освічена людина, носій автентичної гуцульської народної культури, був особисто знайомий з відомими українськими кіномитцями О. Довженком, Л. Осикою, Р. Балаяном.

Більшу частину цього кінофільму знімали на території присілка Жаб'євський Потік, верховинських сіл Криворівні, Буківця, Дземброні, Бистреця, косівського села Соколівка, Косова та інших живописних місць Гуцульщини. У створенні художнього фільму про історію трагічного кохання Івана Палійчука і Марічки Гутинюк – «гуцульських Ромео і Джульєтти» – брали участь десятки мешканців Верховинщини. Багато карпатських горян, які знімалися в окремих епізодах фільму, допомогли його творцям правдиво відобразити традиційну матеріальну і духовну культуру Гуцульщини. Серед талановитих акторів-аматорів Верховинщини були: Петро Сорук із дружиною Євдокією, дочкою Марією Хімчак і внуком Василем (власником сучасного музею), Марія Ілійчук, Іван Ігнатюк, Ганна Чабанюк, Ганна Бойчук, Василь Коржук, Ганна Ласкурійчук, Ганна Гараджук, Гаврило Костюк, Кузьма Прокоп'юк, Марія Потяк, Василь Минайлюк, брати Потяки з Криворівні, подружжя Демидюків з Краснолілля, музична капела Василя Грималюка (Могура) із Зеленого, танцювальний ансамбль Василя Шинкарука з Верховини та багато ін. Особливо варто відзначити талановиту гру гуцулки Ганни Гараджук (Хімка) з-під Магурки.

Параджанов із гуцулами акторами-аматорами

65-річчя Івана Миколайчука

Прем'єра фільму «Тіні забутих предків» відбулася у 1965 р. у київському кінотеатрі «Україна» і стала важливою історичною подією у відродженні української національної культури. На Міжнародному кінофестивалі у Мар-дель-Плата (Аргентина) ця кінострічка одержала найвищу премію – «Південний Хрест». Український кінотвір про велику любов Івана і Марічки справедливо був визнаний шедевром світового кіномистецтва. Завдяки «Тіням забутих предків» світ відкрив для себе високу духовну культуру України, зокрема Гуцульщини. Сучасні кінокритики визнали фільм одним із найтитулованіших у світі: він має найбільшу кількість почесних нагород та відзнак (близько 170 призів, медалей та інших нагород) і справедливо вважається культовим українським фільмом.

Його творцям, перш за все С. Параджанову та І. Миколайчуку, випала непростя доля. Кінострічка привертала і привертає увагу відомих критиків та науковців, їй присвячено багато публікацій, досліджень, що, зокрема, постійно публікуються в журналі «Кіно і театр». Навесні 2000 р. телеканал «1+1» під керівництвом В. Руденко та С. Тримбача зняв у Верховині цікавий телефільм про історію створення кінофільму «Тіні забутих предків».

У червні 2001 р. Філія «Гуцульщина» ННДІУ проводила круглий стіл на тему «Іван Миколайчук і Гуцульщина», присвячений 60-річчю від дня народження лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка, кінорежисера і сценариста І. Миколайчука. На засідання були запрошені актори-аматори Верховинщини, що знімалися у фільмі «Тіні забутих предків»: Марія Хімчак, Марія Ілійчук, Ганна Бойчук та інші. Саме тоді було висловлено пропозицію про створення в старовинній хаті Марії та Василя Хімчаків Хати-музею кінофільму «Тіні забутих предків». Першу експозицію підготував науковий співробітник Філії «Гуцульщина» І. Зеленчук. Урочисте відкриття Хати-музею кінофільму «Тіні забутих предків» відбулося 9 вересня 2001 р. під час XI Міжнародного гуцульського фестивалю, що відбувався у Верховині. Найбільшою цінністю музею є добре збережена дерев'яна гуцульська хата, збудована 1930 р., у якій збиралися видатні творці українського поетичного кіно під керівництвом С. Параджанова та де збережено окремі побутові речі, котримі вони користувалися.

У 2004 р. Верховинська РДА, Філія «Гуцульщина» ННДІУ та Товариство «Гуцульщина» започаткували проведення у Верховині щорічного кінофестивалю фільмів, знятих на Гуцульщині. Захід отримав назву «Тіні забутих предків». У проведенні цього фестивалю взяв участь один із творців одноіменного фільму, видатний український кіномитець Ю. Ілленко із своїм братом М. Ілленком та відповідальні працівники Міністерства культури і мистецтва України. Від часу створення музею його відвідало багато сучасних діячів української культури, зокрема відомий український поет І. Драч, директор ННДІУ П. Кононенко, президент Академії мистецтв України А. Чебикін. Голова Івано-Франківської ОДА М. Вишиванюк передав до музею живописні картини та книги, подаровані знаменитою українською актрисою Л. Кадочниковою.

Одним із важливих завдань цього музею є дослідження «гуцульської частини» історії фільму «Тіні забутих предків», участі акторів-аматорів Гуцульщини у його створенні. Адже, як зазначалося вище, саме безпосередня участь гуцулів у підготовці до зйомок, у самих зйомках, в озвученні відзнятого матеріалу, запису музики, півень гуцульським діалектом допомогли створити автентичний, справді національний кінотвір, що правдиво передав основний зміст геніальної повісті М. Коцюбинського [3].

Поступово продовжується праця із висвітлення роботи Хати-музею кінофільму «Тіні забутих предків». Директор Київської кіностудії «Рось» В. Таранюк та науковий співробітник Філії «Гуцульщина» ННДІУ І. Зеленчук підготували і видали комплект із 12-ти кольорових поштових листівок – окремих кадрів фільму під назвою «Актори-аматори Гуцульщини у кінофільмі «Тіні забутих предків». Редактор журналу «Кіно і Театр» Л. Брюховецька надсилає до музею цінну літературу про українське кіномистецтво.

Поціновувачам українського кіномистецтва буде цікаво знати, що поряд із Хатою-музеєм кінофільму «Тіні забутих предків» у Жаб'євському Поточі збереглася старовинна хата-громада Івана Бойчука і Ганни Ласкурійчук, де в 1968 р. відбувалися зйомки художнього кінофільму «Анничка». Його режисером був Б. Івченко, кіноакторами – І. Миколайчук (Роман), Л. Рум'янцева (Анничка) і К. Степанков (батько Аннички).

Телеканал «1+1» біля хати-музею «Тіні забутих предків»

Отже, відвідувачі цього музею можуть більше довідатися про історію знімання на Гуцульщині перлини українського поетичного кіно «Тіні забутих предків» та двох інших художніх кінофільмів «Олекса Довбуш» і «Анничка» [4].

Власником приватної Хати-музею кінофільму «Тіні забутих предків» є пан Василь Хімчак, а екскурсії проводить Галина Мокан. Цей заклад потребує певних фінансових ресурсів для придбання автентичних експонатів. Затяжна економічна криза в Україні та занепад вітчизняної кінематографії не дають можливості цьому музею, якому в 2011 р. виповниться 10 років, нормально розвиватися.

Бажано, щоб Хату-музей кінофільму «Тіні забутих предків» відвідували всі учні ЗНЗ Гуцульщини під час проведення українознавчих екскурсій по рідному краю [5], адже перегляд художніх

кінострічок, які вважаються шедеврами українського національного кіномистецтва, має велике виховне значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кононенко П.П. Українознавство: підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Міленіум, 2006. – 870 с.
2. Поетичне кіно: заборонена школа. Збірник статей і матеріалів / Автор ідеї й упорядник Лариса Брюховецька. – К.: Редакція журналу «Кіно-Театр», 2001. – 462 с.
3. Рыбарук О.І. Літературними місцями Верховинщини // Українознавство. – 2007. – №3. – С. 87–88.
4. Рыбарук О.І. Рекреаційна привабливість Карпат // В центрі Гуцульщини: Зб. наук. праць. – Верховина: Гуцульщина, 2007. – С. 91–94.
5. Рыбарук О.І. Найкраще, що ми можемо дати нашим дітям, – це навчити любити Україну // Українознавство. – 2008. – №2. – С. 368–369.

Оксана Рыбарук

Хата-музей кинофильма «Тени забытых предков»

Аннотация. В статье исследована история создания на Гуцульщине Хаты-музея кинофильма «Тени забытых предков».

Ключевые слова: Гуцульщина, «Тени забытых предков», актеры-любители, музей.

Oksana Rybaruk

Hut-museum of film «Shadows of Forgotten Ancestors»

Annotation. History of creation Hut-museum of film «Shadows of Forgotten Ancestors» in Hutsul region is investigated in the article.

Keywords: Hutsul region, «Shadows of Forgotten Ancestors», amateur actors, museum.